

БЕЧА 2022 № 3 (118) РІК XXX

ВАТРА

Ту мене мати породила, солодким молоком кормила, ту хочу жити умирати, де жили мій отець і мати

В літнім
№ часопису

40. Лемківська ватра
в Ждині

ŁEMKOWSKA 40 ЛЕМКІВСКА
ватра *ватра*
Здуріа 22-24.07.2022 Ждиня

«Лемки то ми»

В Вільхівці мерехтіли
свѣчки пам'яті

Майстеркласи робимо головні з думком о жінках

Жель до тіла готовий

Новиця: на коньови
несеся
Богуміл Ролек

Часопис Ватра має 30 років!

Юж тільки часу гостиме в Ваших хижках. Протягом тридцятьох років в кварталнику похилямеся над темом втраченого майна, лісів, друкуємо статті про акцію «Вісла» та інші історичні теми. «Ватра» фурт змінятся, і знає найти своїх читачів майже по цілому світі.

І так, в першій номери било 16 сторінок - а гнеска маме їх 26. В жовтні 2001 рока в №4 (35) введено кольорові сторінки. Од 2011 рока можна нас читати «он-лайн». Нерідко змінятся і графічне оформлення ча-

сопису, адже хочеме би і папірнова і електронна версія тішили Ваше око. Од перших номерів «Ватри» присвячували зме увагу дітям і молодежи. През довгі роки молодіжну сторінку вели молоди люде - они гнеска працюют в Об'єднаню лемків. Од початку в кварталнику можете найти інформації о тім, што важливе для нашої лемківської громади. Інформації давніше подавала «Лемківська хроніка», яка гнеска називатся «Інфо за лем-часом». Історію і давнє життя нашої громади оповідають Вам на шпальтах «Ватри» стари фотографії і спомини.

Зміст:

❖ Обкладинка:

40. Лемківська ватра в Ждини: Більше на 5 сторінці.

«Лемки то ми»: В мазярській загороді в Лоси: Йоанна Лабівська, Олександра Баюс і Петро Баняс. Більше на 16 сторінці.

В Вільхівці мерехтіли свічки пам'яті: Більше на 12 сторінці.

- 3 30 РОКІВ КВАРТАЛЬНИКА - А. Буковска
- 4 ВІРШІ - Василь Шляхтич
- 5 40 ЛЕМКІВСКА ВАТРА В ЖДИНІ 22-24.07.2022
- 7 ІСТОРИК ПРО АКЦІЮ ВІСЛА - Н. Олійник
- 10 ВІРШ - М. Олесневич
- 11 З МОЙОЙ ПОЛИЧКИ
- 12 ВІЛЬХІВЕЦКИЙ «КЕРМЕШ» - Р. Габло-Шептак
- 14 ДИТЯЧА СТОРІНКА - д-р А. Барнат, Кир А. Троханівський
- 16 А ШТО ЧУТИ НА АНТОНИЧІВЦІ - Н. Гладик
- 17 ХВИЛИНА З МИНУЛОГО - А. Вев'юрка
- 21 ВЕРТАЙМЕ ДО ДАВНИХ ІМЕН - А. Вев'юрка
- 22 В ПОРОГАХ ЛІГНИЦЬКОГО ЛІЦЕЮ - А. Вев'юрка
- 24 ІНФО ЗА ЛЕМ-ЧАСОМ - В. Шлянта
- 25 ПРИПОВІДКИ - І. Рубич
- 27 МАМО, А ТОТО ШТО?
- 28 БІЛЬ ВІЙНИ - ІКОНА БІЖЕНЦЯ

Хоцки часу не годен сперти ани вернути,
віримо же «Ватра» разом з Вами – нашіма
Читачами, буде далі творила тверду основу
під майбутнє нашої громади!

Щиро вітаю Вас, пані Анно і усю Редакційну
колегію з ювілеєм тридцятиріччя випуску пер-
шого примірника «Ватри». Низенько кланя-
юся всім Вам за те, що любите своє рідне
лемківське слово. Дякую всім, хто плекає
батьківську мову в усіх її кольорах, наголо-
сах і звуках закодованих через своїх предків.
Нам усім любити своє рідне і не соромитися
його. Нашим обов'язком є нести в майбут-
тя нашу спадщину. Заохочую кожного, хто
лиш тільки може, хай своїм словом збагачує
пам'ять свого села, своєї родини, свого регі-
ону на сторінках «Ватри».
В низу приєдную свого вірша присвяченого
пам'яті того, що проминуло.
З повагою **Василь Шляхтич**

Ватра

Ватра мовою предків
говорити буде.
Акордом увійде в
нове покоління.
Того хочуть сьогодні
усі наші люди
Розкинені по світах,
щоб несли терпіння,
А вони своє рідне
кодували в грудях.

Вірили, що їх слово
зрозуміють діти.
А може й писати будуть,
як дозріють?
Тільки слова предків
хтось мусить навчити!
Роки спішать скоро.
Батьки ся старіють,
Акцент ставлять на рідне.
в якому їм жити.

06.07.2022р.

Пам'яті стежками

Ходжу пам'яті стежками.
Бачу предків наших сльози
І їх тугу за горами.
Забути ніяк не можу.

Вирвані з рідних Бескидів
Й розкинені по чужинах...
Ні, не затратили слідів
До рідної Батьківщини.

Злочин «Вісли» вертав в ночі
І породжував надію.
Не раз чув: - Вертати хочу
Там, де верхи височіють.

Хоч не було церкви, школи.
Віра предків не вмирала.
В хатах жила своя мова,
Яка тоді всіх єднала.

Прийшов дев'яносто другий.
Воскресив лемківське слово.
Лемки позбулись недуги.
Мають «Ватру» в рідній мові.

Лемки з всіх куточків світу
Пишуть про своє минуле.
«Ватру» беруть в руки діти.
Там про те, чого не чули.

Влітають у перед роки.
«Вісла» сімдесят п'ять вкрала.
В «Ватрі» про життя уроки
Люди пишуть, як писали.

Хай так буде по всі дні.
Лемківщина хай говорить
Пише, й співає пісні.
Того хоче від нас Творець.

05.07.2022р.

40 ЛЕМКІВСКА ВАТРА В ЖДИНІ 22-24.07.2022

22.07.2022 – п'ятниця

12.30 Торжественне розпаління 40 Лемківської ватри

12.45 На добрий початок

Кичера – ансамбль пісні і танцю;

Лігниця (Польща)

Ручай – дитячо-молодіжний ансамбль;

Горлиці (Польща)

Лабірски Бетяре – чоловіче тріо;

Лабріце (Словаччина)

Аліна Заріцька; Зимна Вода (Україна)

Марта Іващишин – солістка;

Зимна Вода (Україна)

Роса – молодіжний хор; Устя Руске (Польща)

14.45 Конкурс рецитації і сьпіву

15.30 Гости зблизка і здалека

Братя Ґереківці – чоловіче тріо;

Свидник (Словаччина)

Бескид без кіту – театр

Марюш Мончак і Роберт Адамчак –

інструментальне дуо; Торонто (Канада)

Тарас Шевченко – ансамбль пісні і танцю;

Джурджево (Сербія)

Фогаш – фольковий ансамбль;

Свидник (Словаччина)

19.30 Ватра солідарна з Україною – концерт

Юлія Дошна – солістка; Лося (Польща)

Наталія Криничанка – солістка;

Львів (Україна)

Рути Увити – група автентичного сьпіву;

Лося (Польща)

20.30 Нічний концерт

Гаразд – група фольк-рок; Гданьск (Польща)

Ворони – група фольк; Вроцлав (Польща)

ПРОСТІР СЛОВА

14.30–16.30

«Лемківські етимології» др Вікторія Гойсак – авторська стріча; модерує Григорій Суханич;

16.45–17.45

«О лемківських цмонтірях і суспільної діяльності Товариства Магурич на тихже од 1996 рока» Шимон Моджеєвські – тематична стріча; модерує Святослав Ґаль;

18.00–19.00

«Історія дурних ідей або дух народу в храмі науки» Мацей Ґурни – авторська стріча;

модерує Анна Мархевка;

Ватрочка

14.00 – Плястичний конкурс – Моя рідна земля

15.00 – Лемківське ориґамі

17.00 – Помалюймо по кратках

Заняття проведут: Тетяна і Христина Янбукови

МАЙСТЕРНЯ

14.00 – Традиційна лемківська писанка –

Рената Ґабло-Шептак

15.30 – Деревляни чачка – Тетяна Скоромна

17.00 – Бранслети дружби –

Світлана Майстриня

18.00 – Майстеркласи кераміки –

Уляна Андрійчук

XXVI ЛЕМКІВСКА СПАРТАКІАДА

Граймо в єдній команді!

Терен фестивалю та спортивний майданчик

14:00 – 17:00 футбольний турнір

17:00 – моя–твоя – конкурс різання дров

17:30 – присядме си – конкурс спільного

сідання з бабом

23.07.2022 – субота

10.30 Вшанування жертв акції «Вісла» в Місци пам'яті

Благовість – церковний хор;

Криниця (Польща)

11.00 Привитання гості 40 Сьвята лемківської культури

Надання нагород «Вірний предкам»

Зоряниця – дуо бандуристок; Львів (Україна)

Зоря – вокальний ансамбль;

Устя Руске (Польща)

13.00 Головний концерт

Кичера – ансамбль пісні і танцю;

Лігниця (Польща)

Гердан – вокальне тріо;

Івано-Франківськ (Україна)

Свидницки Гелігонкаре – чоловічий фольклористичний ансамбль; Свидник (Словаччина)

Бавниця – дитячий танцювальний ансамбль;

Зимна Вода (Україна)

Лемковина – ансамбль пісні і танцю;

Львів (Україна)

Культурно-мистецьке товариство «Калина» – фольклористичний ансамбль; Інджія (Сербія)

Студенка – ансамбль пісні і танцю;

Калуш (Україна)

Лемківський Перстеник – ансамбль пісні і

танцю; Ґладишів (Польща)

Дивоцвіт – вокальне тріо;

Зимна Вода (Україна)

Тарас Шевченко – ансамбль пісні і танцю;
Джурджево (Сербія)
Мар'янна Железна і Фоґаш – солістка і
фольковий ансамбль;
Хмельова, Свидник (Словаччина)

17.30 Конкурс на найкращу лемківську пару
Серенча – фольковий ансамбль;
Горлиці (Польща)
19.45 Вечер пам'яті о подіях акції «Вісла»
20.00 Нічний концерт
Надія – група фольк-рок;
Лешно Горішнє (Польща)
Go_A – група фольк-електро; Київ (Україна)
Алегро – фольк група; Свидник (Словаччина)

ПРОСТІР СЛОВА

14.00–14.45
«Бескид без кіту» Марія Стшелецка –
авторська стріча; модерує
Катерина Ковальська-Кремінська;
15.00–16.00
«Белла, ціау» Пйотр Сємьон – авторська стрі-
ча; модерує Анна Мархевка;
16.15–17.15
«Матір на обід» Мацей Строїнські – авторська
стріча; модерує Святослав Ґаль;
17.30–18.30
«Правові аспекти акції Вісла» проф. др ґаб.
Богдан Гальчак (Зеленогірський університет),
др Давід Міхальські (Правничий факультет
Гданського університету), др Анрій Стец
(Інститут правових наук Зеленогірського
університету) – тематична стріча; модерує
проф. др ґаб. Роман Дрозд (Інститут історії
Поморської академії в Слупску)

ВАТРОЧКА

14.00 – Квілінгови прикраси
16.00 – Пластичний конкурс – Поштівка з ватри
17.00 – Декупаж – пам'ятка з літніх канікул
Заняття проведут: Тетяна і Христина Янбукови

МАЙСТЕРНЯ

13.00 – Гуцульська вишиванка – Любов Гумен
14.00 – Ікона на склі – Тетяна Скоромня
15.30 – Власноруч зроблена біжутерія –
Світлана Майстриня
17.00 – Майстерклас витинанок з папіря –
Наталія Янішевська

XXVI ЛЕМКІВСКА СПАРТАКІАДА

09:30 – йоґа
13:00 – 16:00 шаховий турнір
14:00 – 17:00 волейбольний турнір
17:00 – 17:30 конкурс доїня корови
18:00 – конкурс найміцнішої руки
Лемковини

24.07.2022 – неділя

12.00 Концерт дитячих і молодіжних ансамб-
лів

Кичерка – ансамбль пісні і танцю;
Лігниця (Польща)
Дитяча група під керівництвом Ксені
Пранничук і Галини Баранкевич;
Івано-Франківськ (Україна)
Лемківський Перстеник – ансамбль пісні
і танцю; Ґладишів (Польща)
Барвинок – вокальний ансамбль;
Краків (Польща)
Полуничка – ансамбль танцю; Львів (Україна)
14.00 Оголошення результатів конкурсу «Лем-
ківщина оком дітини»
14.30 Вшанування пам'яті Івана Криницького
14.45 До наступного Сьвята лемківської куль-
тури – концерт
Семерацка Ружа – репрезентативний
ансамбль Об'єднання лемків (Польща)
Марія Хомова, Оксана Гарамова, Евелін
Ґвань, Францішек Пальша –
солісти (Словаччина)
Благовість – церковний хор;
Криниця (Польща)
Культурно-мистецьке товариство «Калина» –
фольклористичний ансамбль; Інджія (Сербія)
Ослав'яни – ансамбль пісні і танцю;
Мокре (Польща)
17.00 Торжественне заґашення
40 Лемківської ватри

ПРОСТІР ОБРАЗУ

п'ятниця – субота – неділя
Документальні і історичні вистави
Галерея Лемківської ватри в хижи і галерея
в пленері
БУДЕТЕ МОГЛИ ПОЗЕРАТИ НА ВИСТАВИ:
Старости Лемківських ватр 1983-2022 – вистав-
ка фотографій зрихтувана през Об'єднання
лемків
Виставка пластичних творів, присланих на
конкурс Лемківщина оком дітини – конукрс
і виставка, зрихтувана през Об'єднання лем-
ків і Лемківську Освітню Фундацію ім. Івана
Криницького
Перший вільний лемківський часопис по 1947
році – документальна виставка зрихтувана
през Об'єднання лемків; автор:
Анна Буковська
1947: Акція „Вісла” на Лемковині – історичні
документи і фотографії зо збірок польського
ІНП; куратор: Богдан Гук

ЗВУКОВЕ СТУДІО — ГОЛОСИ МИНУЛОГО

Голоси минулого — 72 години
Лиш за собою гнешній час і пірний в голоси
предків в спеціальні зрихтуваним шпихліри...
п'ятниця, субота, неділя | 13.00–18.00
>>> Сипанец при хижи
Слухати буде можна: архів звукових записів
Радіо Лемко, звукові записи Романа Райн-
фуса, приватний архів звукових записів.
Записи вибрав: Григорій Суханич

Історик про Акцію Вісла:

Депортувати беззбройне населення

було легше, ніж проводити антипартизанські операції

ТЕКСТ НАЗАР ОЛІЙНИК

02.05.2022 19:09

На загал вважається, що причиною Акції «Вісла» була смерть комуністичного генерала Кароля Сверчевського. Віце-міністр оборони ПНР загинув у засідці УПА 28 березня 1947 року в районі села Яблінки, що у Підкарпатському воєводстві під час інспекційної поїздки.

Наступного дня, 29 березня зібралось Політбюро польської компартії і прийнято рішення про проведення виселення, як йшлося у відповідному документі, «в рамках репресивної акції» щодо українського населення мало бути проведене «переселення», тобто депортація. Ця операція носила криптонім «Вісла».

Акція «Вісла» розпочалась ранком 28 квітня 1947 року, коли понад 20 тисяч солдатів польського комуністичного війська при підтримці служб безпеки, міліції і при блокаді польсько-радянського кордону радянськими силами, розпочали депортацію.

З українських етнічних теренів – Лемківщини, Надсяння, Підляшшя і Холмщини – сумарно було депортовано близько 150 тисяч осіб. Їх виселили на північні і західні землі, які до 1945 року належали Німеччині. Абсолютна більшість цих людей і їх нащадків ніколи повернулися до рідних країв.

Щодо УПА на цих теренах, то попри колосальну перевагу польських комуністичних сил частина сотень пробилася на підсоветську Україну, частина пройшла рейдом до американської зони окупації, а решта була знищена або потрапила в полон.

В 1990 році Сенат Республіки Польща засудив Акцію «Вісла», так само цей злочин був неодноразово засуджений президентами Польщі, зокрема Лехом Качинським.

До розмови про цю трагічну сторінку я запросив професора Яна Пісулінського з Ряшівського університету, який є автором монументальної монографії «Акція спеціальна “Вісла”», нещодавно вийшло її друге, розширене видання.

Отож чи смерть генерала Сверчевського

була причиною чи все ж приводом для Акції «Вісла»?

І так, і ні, а по суті загибель Сверчевського стала поштовхом для проведення Акції «Вісла», позаяк ще до цього велася підготовка до операції з ліквідації українського підпілля у Ряшівському воєводстві. Все мало обмежитися до Ряшівщини. Люблінщину не бралось до уваги, як і частину Краківського воєводства, де проживали лемки. Це було зумовлено тим, що на згаданих теренах не особливо відчувалася діяльність українського підпілля, а найбільшою проблемою було саме Ряшівське воєводство. Готувалася антипартизанська операція, яка мала йти в парі з переселеннями, а про переселення вже думали від осені 1946 року, коли закінчилася переселенська акція на советську Україну. Виявилось, що на території Польщі ще залишалося трохи українського населення. Спочатку його хотіли депортувати до УРСР. Проте советська влада не погодилася приймати більше переселенців і тому в останній момент прийнято рішення виселити цих людей на колишні німецькі землі, які відійшли до Польщі після Другої світової війни.

Натомість вбивство Сверчевського призвело до розширення терену цієї операції і вона охопила всіх українців, а не лише тих з Ряшівського воєводства, включно з мішаними сім'ями, які раніше не підпадали під переселення.

Деякі кола в Польщі просувають тезу, що Акція «Вісла» була вкрай необхідною, щоб мовляв знищити банди УПА. Теж заявляється, що це була справедлива кара за етнічні чистки упівських підрозділів на терені Волині та Галичини. Чи теза, що без проведення депортації всього українського населення не вдалося б знищити УПА, є обґрунтованою?

Знаєте тут є багато міфів. Треба чітко сказати, що Акція «Вісла» не могла бути покаранням за злочини на Волині, позаяк карати можна лише винних. А підпілля на терені Польщі, то не були ті самі люди, які чинили злочини на Волині чи у Східній Галичині¹. Звичайно ці відділи чинили злочини в Польщі, але їх розмах був непорівнянно меншим. Зрештою, це був цілий ланцюжок обопільних злочинів в 1943-47 роках. Про якийсь геноцид

УПА у 1947 році не було і мови, бо до початку Акції «Вісла», від січня 1947 року і до її початку, від рук українського підпілля загинуло десь менше 30 осіб. З чого половина була українцями. Їх вбили за співпрацю з комуністичною владою. Таким чином, можна сказати, що втрати поляків в цей час були вкрай малими. Не було ніякої загрози в плані геноциду. Акцію «Віслу» не можна кваліфікувати як покарання, так само як і крок для протидії якійсь серйозній загрозі. Діяльність українського підпілля занепадала. По-перше, поляки не були вже цілком нападів. Зокрема впродовж майже 2 років вони були союзниками. Українське підпілля еволюціонувало і зрозуміло братовбивча війна приносить користь лише советам. Тому була співпраця з польським підпіллям.²

Зрозуміло УПА вбивала окремих поляків, що часто було зумовлено їх співпрацею з комуністичною владою. Зрештою УПА чинила такого ж типу злочини, як і польське незалежницьке підпілля.³ Часто об'єктом їх атак були ті ж самі особи.

Я в жодному випадку не хочу тут вибілювати і виправдовувати діяльності УПА, але просто хочу сказати, що вона не була тут такою великою загрозою, як про це кажуть.

Окрім того, у випадку Акції «Вісла» базове питання чи потрібне було виселення населення. З військової точки зору виглядає на те, що це можна було зробити без депортації, хоча б це тривало довше. Армія пішла по лінії найменшого спротиву.

Виселення беззбройного населення було порівняно легко організувати і це не загрожувало втратами. Це було набагато простіше, ніж боротьба з партизанами такими методами, як на сході робила Червона армія.

Однією з найчорніших сторінок Акції «Вісла», коли заходить мова про цивільне населення, є табір Явожно. Частина представників української меншини веде мову про Явожно як про концтабір. Дехто твердить про, так би мовити, звичайний фільтраційний табір. Проте в'язні Явожно підкреслюють в своїх спогадах, що це був колишній німецький концтабір, і що там катування були на порядку денному. Саме тому, там гинули люди, але також з огляду на нестерпні умови утримання. Як Ви бачите історію Явожна?

Знаєте, тут справа в тому, що концтабір нам

² <https://www.polskieradio.pl/398/7866/Artykul/2826542>

³ <https://www.polskieradio.pl/398/7866/Artykul/2902195>

асоціюється лише з гітлерівськими таборами. Натомість історія концтаборів сягає початків XX століття і англо-бурських воєн, в яких утримувались бури, тобто голландські колоністи, які проживали в бурських республіках. Сьогодні це територія ПАР. Скажімо, концтаборами в міжвоєнний період вважалися табори інтернування військових тощо. Тобто, ці табори самі по собі не мусили бути чимось страшним. Загалом їх використовували для ізоляції якоїсь групи людей чи населення. І в цьому значенні табір в Явожно – це концтабір. Зрештою тоді в Польщі створено десятки трудових таборів, а той у Явожні, який називався Центральний трудовий табір, виник набагато раніше. Цей осередок працював аж до кінця 50-х років.

Там утримували малолітніх в'язнів. Перед українцями там утримували німців або осіб німецького походження. Таким чином, це був концтабір і одним з багатьох таких, але безумовно умови там були суворі. Що важливо, на відміну від в'язниць до таких таборів відсиляли без судового року, а на основі адміністративного рішення. У випадку українців це було рішення військових органів або чиновників публічної безпеки.

[...]

В Явожно відправляли тих, на кого не було доказів про співпрацю з підпіллям, але були такі підозри. Це теж були члени сімей українських партизанів. Тобто, застосовувалася колективна відповідальність. Туди також попадали і поляки. До прикладу за продаж товарів українцям. Скажімо, один польський гендляр був відісланий до Явожна за продаж цигарок українським партизанам. Скажімо, туди потрапляли люди, які збирали трави на ліки ітд. Так само в концтабір в Явожно запропорювали лемків, які не мали нічого спільного з українським підпіллям.

Не збереглися повні переліки, чому тих чи інших людей відіслали до Явожна, але у випадку частини можна стверджувати, що це була випадковість.

Назагал це були особи щодо яких не було доказів їх зв'язку з ОУН-УПА, але їх продовжували допитувати, часто з використанням тортур. Не лише важкі умови утримання, але передовсім до смерті призводили тортури. Окрім того, в Явожно попадали люди, яких ніяк не можна було звинуватити у співпраці чи відповідальності за дії підпілля. Там були вагітні жінки, діти і особи похилого віку. Ну, складно визнати 78 річну людину кимось, хто партизанить. І в цьому полягав злочинний характер концтабору Явожно.

А про яку кількість жертв серед цивільного населення в часі цієї депортації можна вести мову?

В Явожні загинули 162 людини. Якщо йдеться про жертв під час депортації, то є фрагментарні дані щодо вбитих цивільних. По моїх підрахункам це було до кільканадцяти осіб. З одного боку, це досить багато, але з іншого, це набагато менше, ніж це було у випадку куди брутальніших переселень до совєтської України. Тоді польські солдати вели себе набагато жорстокіше, коли вони стріляли в спину тим, хто втівав, а також знущалися над цивільними.

Натомість важко сказати про точну кількість, бо не має даних з полкових збірних пунктів, де людей часто катували. Там теж траплялися смертельні випадки. Це саме стосується в'язниць комуністичної служби безпеки. Окрім того, частину звинувачено у співпраці з підпіллям і за будь-що можна було отримати смертний вирок. Сумарно було видано близько 200 смертних вироків, у більшості це були партизани [треба також згадати про десятки померлих під час депортації на місця поселення – прим. ред]. Проте частина людей були ті, хто співпрацював з підпіллям. Наприклад, хтось, хто лікував партизанів. Тому це теж цивільні особи і напевно декілька десятків цивільних були вбиті під час Акції «Вісла».

Чи можна сказати, що Акція «Вісла» була етноцидом, якщо говорити про подальшу долю виселеного українського населення? Адже щодо цих людей проводилася жорстока асиміляційна політика. Фактично заборонялося розмовляти українською, практикувати свої звичаї, релігію, виражати свою культуру та самобутність. Українці були під постійним наглядом комуністичних спецслужб. Все це тривало до кінця 50-х років, а тавро «вбивць Сверчевського» супроводжувало українців аж до падіння комуністичного режиму в Польщі.

Акція «Вісла» точно не була геноцидом, як писали деякі українські автори в 90-х роках або раніше на еміграції. Це не було геноцидом і твердження про протилежне можна пояснити бажанням прикрити злочини УПА на Волині, а це непорівняльні речі, якщо говорити про розмах репресій та кількість жертв. Натомість етноцид не є надто поширеним терміном, але однозначно елементи етноциду тут присутні. Ціллю було не стільки цілковите знищення культури, скільки було стремління, щоб ці люди асимілювалися й

втрапили свою ідентичність. Скажімо, такі речі як заборона культивування своїх звичаїв, нищення церков, яких було знищено понад 350, є прикладом етноциду. Щодо церков, то частину об'єктів була передана Римо-католицькій церкві. Так само, як і зміна імен з українських на польські та інші форми затирання української культури також є складовими етноциду.

Проте всі ці дії велися не з такою інтенсивністю, щоб говорити про прагнення цілковитого знищення і сліду української культури. Скажімо, чимало церков збереглося. Так само велика кількість ікон була збережена в сховищі у Ланьцуті, де вони знаходяться і до сьогодні. Принаймні декілька сотень експонатів знаходяться в музеях Сянока, Перемишля чи Нового Сонча. Тому цілковитого знищення не було.

[https://www.polskieradio.pl/398/7866 / Artykul/2950272,Istoria-pro-Akcjo-Wisla-Deportovati-bezbrojne-naselenie-bulo-legsze-niz-provodi-antypartizanski-operacii](https://www.polskieradio.pl/398/7866/Artykul/2950272,Istoria-pro-Akcjo-Wisla-Deportovati-bezbrojne-naselenie-bulo-legsze-niz-provodi-antypartizanski-operacii)

В Криниці під хрестом Татяна і Магдалина Святківські зложили квіти, засвітили свічку в річницю 75 роковин Акції «Вісла».

Жаль

Ци мы Лемкы нагрішили
 Ци так мало быти,
 Же з тых Карпат улюблених
 Мы мусіли піти.
 Преціж горы мы нікому
 Нигда не забрали
 Ани предкы што пред нами
 Віками мешкали.
 Часто мы зме ратували
 В потребі другого,
 Бо так предкы наказали
 Любити ближнього.
 Любилизме вшиткых
 Ближніх і ім помагали.
 Зато потим в нагороду
 Нас повыселали.
 Тяжкы были тот часы
 Аж страх споминати
 Як пришло в Карпати войско
 Люди виселяти.
 Прощали-ся люде з хыжом,
 Церквом, ріком і горами,
 В котрхы жили і їх предкы
 Долгыма віками.
 Жили Лемкы на Карпатах
 Землю управляли
 І ремесвом ся трудили
 Церкви будували.
 Худобу тіж випасали,
 Дуже овец мали,
 А як пастухы пасли на поли
 Та завсе співали.
 Сьпівали старшы пастухы
 І невеликы діти
 Як в маю птахи по лісі,
 Хтіло ся там жити.
 Были часом тяжкы часы,
 Переживали війны,
 Был Талергоф і обозы
 А дадны спокійно.
 Жлыи собі на Карпатах
 Свойом традицийом,
 Дідо внукам все ся хвалив
 Свойом історийом.
 Але такє ніхто не знал
 Жебы мож зробити-
 З власной землі, з власной
 Хыжи за нич выселити.
 Ой не за нич бо памятам
 Як зме помагали,
 Як голодных зме кормили
 Та і ночували.
 А были тіж такы бідны
 Што нас все любили,
 Котры в наших селах жили
 З нами наш хліб іли.

Таких жебраків мы завсе
 До хыж принимали,
 Бо і предкы так робили,
 Гріху ся бояли.
 Бояли ся Лемкы гріху-
 Другы ся не боят.
 Хоц ся молят, скривдили нас
 І при своїм стоять.
 Де єст правда добры люде
 Же то ся так водит.
 Же за добро зла заплаата-
 Ци то ся так годит?
 Ой не годит бо то єст гріх,
 Але што зробити,
 Як міцны што мают владу
 Не хтят о тым чути.
 Смотрят собі за бізнесом,
 Мают свої справи
 З нами ся нич не рахуют
 Бо мы для них мавы.
 Лем чом правду все
 Глядают, о ній бесідуют,
 Але правду в нашій кривді
 Нигде ей не чуют.
 Тот што кривди нам наробил
 Не хце направляти,
 Ани навет же то кривда
 Нехце о тым знати.
 Так мы Лемкы розшмарены
 В Польщы по Заході,
 Другы Лемкы розшмарены
 Од Польщы на всході.
 Треті Лемкы за морями
 Собі проживають
 І дадны „ жаль„ забывают,
 Же ту ридных мают.
 Не так думам, жебы нам лем
 Дуляры давати,
 Але жебы в наші кривді
 Міцно подуркати.
 Жебы так як тоты там
 Польонії мают,
 Своі кривды все глядают,
 Своім помагають.
 Наша справа єст дост ясна
 І з пережытя знана,
 Так як сонце в ясним небі
 Што сьвітит од рана.
 Справа ясна, кривда страшна
 Для нас Лемків бідных
 Розшмарених, позбавлених
 Нашых Карпат рідных.
 Позостала нам лем розрада
 В што трея вірити,
 Же ту не ма нич вічного,
 Не мож вічно жити.
 А хто другим в жытю дуже
 Кривды ту наробит,
 То такого біда потим
 По розпутях водут.

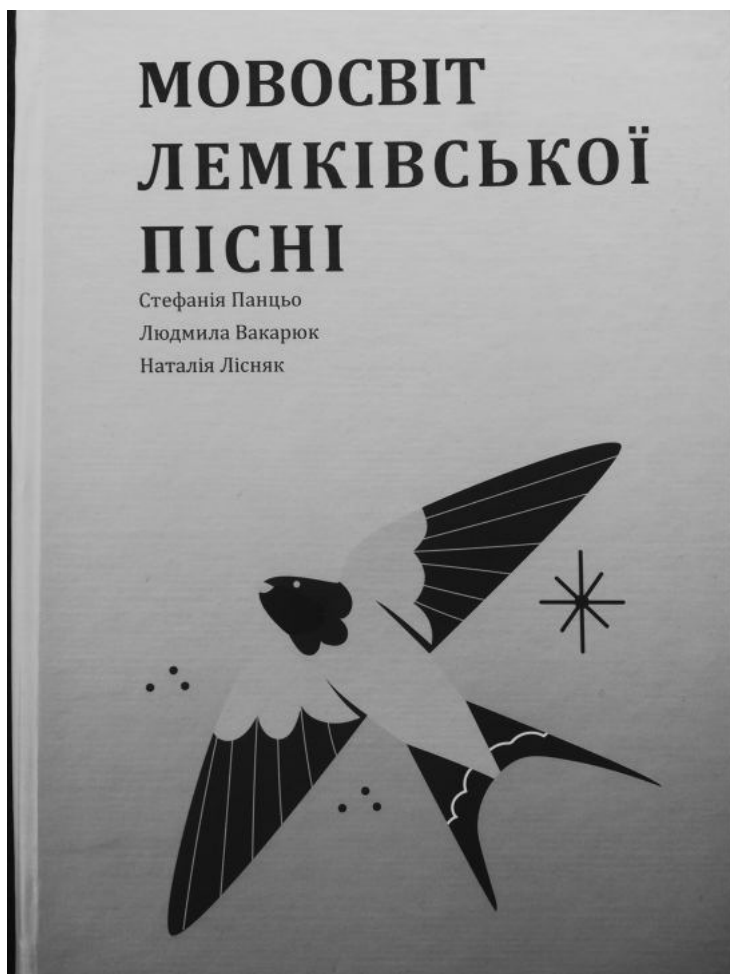
Михайло Олесневі

*З нагоди 60 уродин складеме
найщиріши побажання
Яцкові Ставискому
довголітньому члену Головної
управи Об'єднання лемків,
заступнику голови гуртка
ОЛ в Криниці.
Жичиме Вам дуже здоров'я, щастя
та сил на дальши роки життя
і праці
для добра нашої рідної
Лемківщини.*

*Члени гуртка ОЛ в Криниці,
Головна управа гуртка ОЛ
та редакція кварталника «Ватра»*

з моєю полицки

Стефанія Панцьо, Людмила Вакарюк,
Наталія Лісняк, Мовосвіт лемківської
пісні, Тернопіль 2021, 624 с.

Пісня є невіддільною частиною лемківського
світу, лемківської культури. Передавана
з покоління на покоління, плекана, шанувана
- відкриває таємниці споконвічного зв'язку
людини з гірською природою, традиційні
знання, міжлюдські реляції, цінності, щастя
і смутки, веселість і нещастя. В запропонованій
читачам монографії авторки приглядаються
особливостям лемківської пісні – мовним,
стилістичним, поетичним образам людини, сві-
ту, природи, звірят, рослин, абстрактних
понять. Дослідження ілюструють численні цита-
ти з фольклорних творів. То перше ґрунтовне
і комплексне опрацювання лемківських спів-
анок в етнолінгвістичному, мовно-культурному
аспекті.

Вільхівецький «Кермеш»

ТЕКСТ РЕНАТА ГАБЛО-ШЕПТАК

За нами вже 32 «Лемківський кермеш» в Вільхівці. Того рока святий Миколай не покропів з неба, може зато священники не жалували св'яченої води і міцно покрипили всіх присутніх на Службі Божій. Хвиля була вимріяна і гідні дописала публіка, вдалося прикликати атмосферу «Кермешу» - таку яка все була перед пандемією. Учасники мали змогу побесідувати, погуляти та и випити погарик на підкріпління, бо останні два роки нас міцно обмежували і бракувало нам зустрічі в ширшій групі.

Субота вечір то спіткання при акомпаняменті ансамблю «Шаротка» з капелюм «Дукляне», та танці і співи з нашими гістми з другої країни Бескида – групом «Алегро». Пам'ятає зме на сумні 75 роковини Акції «Вісла» та і о війні в Україні. Засвітили зме символічні три свічки, випустили зме в небеса «світелко».

І хоч офіційно наша програма мала закінчитися о півночі, юж дніло а учасники фурт не хотілися розходити...

Недільну Службу Божу правили: отец декан Андрій Журав і отец Вогдан Кішко, співала ціла Церков – і місцеві і кермешові гості. Офіційні 32 «Кермеш» розпочали чудовим співом дві хористки з Харкова: пані Ірина та Ольга. Їхні пречудові голоси дійшли до глибини серця кожного з публіки. Кермешові гості вітали конферансери: Наталія Торопіла і Григорій Суханич. До голосу прощени біли представники місцевої влади: повноважений підкарпатського воєводи в справах меншин Малгожата Майка-Онишківч, голова ради короснянського повіту Адам Соберай і заступник бургомайстра міста Дукля Лукаш Піруг.

На сцені виступила «Капеля Зберана» з Кракова, під керівництвом Ксені Онишканич-Пшибила. Їх виступ бив переплетений спогадами Миколая Габло, автора книжки «Лемків Вільхівець втрачений». Потім «Капеля з-під Рубані» (а так по правді з Коросна) виступила під керівництвом Войцеха Пельчара. І тіж переплітали музику спогадами Василя Баволяка - автора книжок: «Лемківське весілля в Святковій Великій» і «Лемківські приповідки і приказки зо Святковій Великій і околиць». Обох несторів місцевих лемків на

сцені перепитувала в найдрібніших деталях Юлія Онишканич, а обі капелі заграли прекрасно, вказали свою вокальну і інструментальну майстерність. Далось видіти серце оддане лемківським нутам і порядну музичну едукацію гудаків.

12

Кой було під ніжку, то і треба затанцювати. На сцену вийшли діти з «Лемківського Перстенника» під керівництвом др Вікторії Гойсак. Два роки пандемії вказали, як змінився склад ансамблю. Єдни виростили, не сут юж діточками лем молодіжком, други стали доросли, а наступні підросли юж так же тепер можут прийти до наймолодшої групи «Перстенника». Молоди артисти виходили двараз на сцену, виступували в двох різних строях. Треба доцінити молодих артистів за куншт, заангажування, відвагу. Ту треба дякувати всім: дітям, родичам, ведучим. А праця то нелегка, треба робити з дітми од 3 до 18 років, які не рідко мусят доїжджати на проби по 50 чи 60 кілометрів.

Виступили і наші камрати-Руснаки «(зо Словаків) - «Свидницки Гелігонкаре» і група «Фогаш» з солістком Мар'янном Железном. Програму заперли «Ослав'яни» з Мокрого, які в тим році святкують 50 років свого існування. Втримати діяльність ансамблю цілих 50 років – то великий труд ведучих і всіх членів. Свій ювілей зачали святкувати на нашім «Кермешу», а продовжиться він і на 40 «Лемківську ватру» в Ждині, би маті завершення на «Святі над Ославою» 13 і 14 серпня 2022 рока. Кермеш то не лем танец и музика, то тіж інші події. Ткацки майстеркляси «ВиплятАнки» - на них ведуча Анна Романьчак-Полянська з діточками плела і плела, и не знам чи одгадате што виплела. То буде фотографічна загадка для Вас, дороги Читачі. Малі зме тіж виставку фотографій «Магурски виправи» – автори Катажина Скура і Роберт Юрчик робили тіж фотографічний репортаж з Кермешу.

Спортивний конкурс – найсильніша рука Лемковини – то біли емоції! Молоди лемки вказали свою силу, боротьба була так затята, же жири признало 3 рівноважні місця. На конкурсї співу і рецитації для діти і молоді, наймолодши кермешові гості не малі відваги вийти на сцену індивідуально. Ігор Шептак вратував гонір всіх і заспівав соло пісню «Ей крочком коні». По виступі взяв перши лекції в школі конферансерки Григорія Суханича та разом з Наталієм і Григорієм заповідав виступи, а вірте мі - не било то легке. На сцені презентували тіж диск з автентичном лемківськом музиком. Можна било го забрати зо собом, жеби споминати «Кермеш» перез цілий рік та вертати до нього коли лем ся забagne.

В часі вільхивецького свята свої 90 уродини святкували єдна з найстарших мешканок Вільхівця – Анастасія Моряк. Від імени ОЛ побажання і почесну грамоту пані Анастасії склали: Василь Шлянта і Наталія Гладик.

Кермеш то не лем свята «на літнього Миколая», то тіж велика задача для так малого села і його мешканців. Треба зрихтувати сцену, пляц перед ньом, Церков. А ціла робота на голові парунадцетьох осіб, яки як все дотримали даного слова і можна було гідні приймувати кермешових гости.

фото Роберт Юрчик

Лемківський перстеник з Гладишова

Того рока кермешову програму координував Григорій Суханич з Вільхівчанками: Марленом Федак, Анітом Буряк і зо мною – Ренатом Габло-Шептак. Наше свята не відбуло би ся без допомоги добрих душ: Наталії Гладик, Емілія Гойсака, Зенона Федака, Івана Торопіли. Як то кажут: успіх все має неєдного вітця (а в Вільхівці і неєдну маму)! Хто не бив бо не міг - може тот опис кус вкаже як било, а хто не бив бо не хотів – най побанує і прийде до нас в 2023 році, чекаме кожного!

Миколай Габло оповідає о спогадах записаних в книжці «Лемків Вільхивець втрачений».

На сцені Ослав'яни з Мокрого.

фото Роберт Юрчик

фото Роберт Юрчик

ЗРИХТУВАЛИ: д-р АННА БАРНАТ
кир АРКАДІЙ ТРОХАНІВСКИЙ

Дитяча сторінка

I. Сьвята Гора Явір

На Лемковині маме єдну барз важливу для вшит-ких лемків гору. Наши предки повідають же на тій горі об'явилася молодим дівчатам Божа Мати. Било то барз давно тому, іщи в XX віці, в 1925 році. Од того часу тоту гору називають – Сьвята Гора Явір. Кожного року лемки приходять до каплиці жеби ся помолити перед іконом Мати Божой з Гори Явір. Запрашаєме вшитких діти з родичами, жеби прийти на молитву.

Проща на Гору Явір буде в п'ятницю 22 липня. Зачнеме Молебнем до Богородиці а потім буде Боже-ствення Літургія в год. 10:00. Наши паломники будут юж в дорозі од середи.

Запрашаєме, жеби помолитися такими словами: «Звернімся до Марії, Мати нашого Господа, Покровительки Лемковини. Зо Сьвятої Гори Явір Маріє нас захищай, провадь нас през життя і чуйай над вшиткими лемками розсіяними по цілому сьвіті.» Будме разом в тому сьвятому місці.

Каплиця на Горі Явір

II. Влітку маме веце часу як в часі шкільного рока. Сприбуйме увімкнути свою креативність. Намалюй свою неповторну вишивану сорочку.

III. Канікули то сонце, зелени краєвиді в пригода. Зробме разом мапу, яка заведе нас до скарбів.

IV. Даколи і в літі прафит-ся нам недо-бра погода. Товдиль мо-жеме разом зробити квітки, яки найдеме в Бескидах.

V. Наша Оленка не хоче робити квіточків, забралася за лемківску кривульку.

VI. Влітку часто ідеме в гости до родини, дідів. Пригадайме собі пару потрібних нам фраз.

поздоровління по-нашому:

на повитиня: Дай Боже добрий ден! Дай Боже здоровля!

на пращаня: Останте здорови з Богом! Ходте здорови з Богом!

VII. Сприбуйте зрихтувати з родином традиційни лемківски гречаники.

Заварте гречку, одцідте воду і вистудте. Додайте посічений зрізуванец, подроблений чіснок і яйця. Замісте, до смаку додайте сіль і попер. Вогкима руками формуйте пляцки і смажте їх на розгрітій олії

Заняття провадит
Анна Чухта

а што чути на Антоничівці

А в нас, зас «ЛЕМСОСМЕТІК 2022» - варштати натуральной косметики, які з огляду на тирваючий ремонт Антоничівки, 25 травня проходили в бюрі Об'єднання лемків при вул. Ягелли 2 в Горлицях. Варштати натуральной косметики то постійна точка культурной програми стріч в центрі Антонича. Не є таємницю, же тоти майстеркляси робиме головні з думком о жінках, што не означат же панове не можут взяти в них участ. Протягом понад трьох годин наши участнички зробили мило і жель до тіла. Вшитко з натуральних складників, під наглядом фахівця, з детальним оббесідуванням вшитких зіль, які використано до зробління той косметики. Заняття провадила незаступлена Анна Чухта, яку не раз гостили зме в нашім центрі.

«Лемки то ми»

«Лемки то ми» то едукаційний проєкт, який хочеме реалізувати в школах, в трьох повітах: горлицьким, новосанчівським і коросьнянським. В задумі маме проведення навчальних уроків з: історії, культури, релігійних і етнографічних аспектів, які торкаються нашої громади і традицій. Едукаційни спітканя, головні будеме керувати до діти і молодежи споза нашого середовища. Хочеме би польска молодь пізнала нас краще, жеби мала основне понятя о нашій історії і культурі, знала же зме автохтонами тих земель. Проєкт буде реалізований през два роки - 2022 і 2023. Організаційни праці зачали зме юж під кінець лютого, єднак з часом робота набрала швидкости. І пак, в Центрі Антонича проходить ремонт другого поверху і адаптації приміщень під бюрови потреби проєкту. Створили зме групу експертів, яка рихтує едукаційни матеріали. Протягом п'ятих дни крутили зме фільми, які будут презентовани в рамках шкільних уроків. Од двох місяци фунгує інтернетова сторінка <https://lemkowie-toty.pl/>, створена на потреби того проєкту. Рихтуються: мультимедяльні презентації, буклети і реклямовий спот. В рамках того завдання підписали зме договір о співпраці з товариством «Молода Лемківщина» зо Львова. Перед нами ищи гідні роботи. З нашом едукаційном пропозиційом хочеме піти до шкіл юж в вересни того рока.

Награння в Криві, в хижі Гані, в кадрі: Анна Барнат, Анна Добровольська і Магдальєна Маєр

Не могли би зме того вшиткого зробити, кед би не зовнішне фінансування. Projekt finansowany przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię z Funduszy EOG w ramach Programu Aktywni Obywatele – Fundusz Regionalny. Будеме вас постійно інформувати як ся має наша Антоничівка і проєкт «Лемки то ми». Запрашаеме, позерайте на наши діяня!

Хвилина з минулого

част 3

ТЕКСТ АДАМ ВСВ'ЮРКА

В Новівси по смерті о. Смолинського правив о. Степан Дзюбина. Барз його любили молодь і діти, бо любив спорт в тим гру в «сітку», а в зимі їзду на нартах. Можна повісти, што любив здраво жити і так не їв свіжого горячого хліба лем навіт часто сухий. Його мудріст і тепло єднали Новівсян. Активні діяв церковний хор котрого диригентом бив молодий дяк, вивчений у о. студитів в Фльоринці Петро Гойняк.

Їзда отця на нартах записалася в пам'яті стрика. Молоди Новівсяне, а найбарже діти любили смотрити, як парох на нартах їздит по новеских горах. Найбарже подабалася їм як отець перевертався на сьнігу. Бив втовдиль для них такий як шитки люде, котрим не все вдаєся в житі. Зато скрито молодь і діти оглядали їзду отця, а як ся перевернув то било купа сьміху по селі. З того і сьміявся мій стрико. Колі до отця дійшло, яку новівсяне мают реготу з його їзди, зачав їздити вечерами. Але і так Новівсяне при ясним місячку малі добру забаву колі отець ся перевернув. Не знам чи з того потім сповідалися в отця Дзюбини. Стрико ніколі такого не оповідав.

Як стрико ходив до школи його товариш поляк син доріжника (котрий пізніше став агентом польской безпеки) все повідав як то є крас в деревяним римо-католицким костелі в гмінним селі Лабова. Била ціж там наша мурувана греко-католицка церква і жидівска божниця. Товариш поляк хвалівся же там сут шитки гречни, побожні моляться. Ніхто ся не обертат, є просто векша культура. Лем тот поляк не розумів, а може розумів же наши лемківски церкви билі переповнени, бо билі невелики, як порівняме кільо люди било в селах. В наших церквах лем заслужени для села сиділі в лавках, а переповнени хори тріщалі і векшіст стояла перед церквом (переважні хлопці). Село Нова Вес мало 7 км довжини та хижа стояла при хижі.

Колі стрико попросив діда Спиридона чи може іти до костела в Лабовій шток на свої очі видіти як там люде моляться то дідо Шаршонь йому повів: «Павлюсь не ход, не треба, ту маш своє. А може прийдут таки часи же будеш за часто ходити до костела, бо

не будеш мав рідной церкви.» І то на жаль билі пророчи слова діда Спиридона...

8/9 травня 1945 рока німці підписали капітуляцію. Тота подія змінила життя в Новівсі. З єдної страни поверталі Новівсяне з фронту до своїх родин, а з другої страни деяки дозналися што їх синове, няньове юж ніколі не узрят Нову Вес і свої родини. Декотри не знали де сут могили їх близьких, бо они юж ся з фронту не вернули. Тоти, яки верталі вірили, што їм нова польска влада подякує за воювання та пролиту кров. Верталі в мундурах, часто думаючи же сут воєнними героями. Але так не било...

Мої дідо по страні мами - Йосиф Найка ціж так думали і гордо повертали ся з фронту спід Праги до рідного Щавника. Та колі поляки почалі до них стріляти, разом з товаришами зачали вандрувати лем ночами. А то била не лем єдна біда. Декотри як поверталі то юж никого не взрілі в рідній хижі. Шитки билі юж на радянській Україні. А як до того дійшло?

Як втеклі німці то по наших селах почалі діяти агітаторе, котри величали комунізм, Росію і Сталіна. Ту хочу взяти в оборону тих, котри повірили в агітацію. В західній Європі та навіт в Гамериці Сталін бив вказуваний як добрий уйко. Іл світову війну так на правду виграв Сталін. В Гамериці помер президент Рузвельт, а новий президент – Гарі Труман бив вдячний за то, же Сталін хотів вислати свою армію до Манджурії, на війну з Японьом. Сталін втримав перешмаріня армії з Європи до Азії, бо зошмарени на Грошіму і Нагасакі атомови бомби доправили до капітуляції Японії. Ту ціж треба знати што капітуляція Японії втримала виїзд вояків - лемків до Азії. То било можливе, бо юж наши лемки достали мундури до воювання в теплім кліматі Азії. В Англії Черчіль перегравав вибори і не бив юж очільником уряду. Такшто все било в світі по страні Сталіна. Треба било довго чекати аж світ правдиво оцінит Сталіна і радянску Росію.

Не можеме ціж забиті, што все іщи на Лемківщині жило москофільство. Хоц час війни кус втримав тоту любов до Росії. Думам, што кожен слов'янський народ

в Європі мусит мати свій час, жеби вилікувати самого себе з панславізму і віри в «третій Рим» у Москві. Агітаторе величали Росію, обіцяючи ковбаси на плотах, молоко в ріках та найліпше родячу в Європі землю. Лем тота земля била правдом. Колі агітаторе ся нервувалі то повідали до газдів: «Як не підете на схід, то підете на захід.» А то билі роки 1945 і 1946 та ніхто не думав про вигнання, а влада в Польщі юж о тім знала.

З хижи Шаршонів та Вев'юрків ніхто не ходив на зобрання, лем раз мій прадід Спиридон послали стрикову маму, а мою бабу - Анну. Баба ся розплакала і повіли, што родина ніколи не лішит рідной землі і рідной церкви. Тота любов до рідной землі та церкви допомогла нам на заході, єднала нас і не потрапили зме ся, плекаме свої традиції, витривали зме в тім юж 75 років.

Тота агітація ціж провадила до сварок в родинах. В моїй родині ціж так било. Брат прадіда Спиридона не хотів навіз з нима гадати, бо дідо не записалися на виїзд «до Росії».

Треба знати, же не всяди бив добровільний виїзд. Бив психологічний тиск (Щавничан насильно двараз підставляли до вагонів в Північній и казали всідати). Насильно виганяли села в котрих билі бої з українском партизанком.

В Новівси деяки повірили агітаторім, хибаль 1/3 села. На жаль отец Дзюбина не могли того втримати, бо комуністи юж їх пильнували - рихтували місце в концтаборі Явожно.

Люде знали ціж жартувати з тих тяжких і сумних часів. З Новівси записалися до виїзду на радянську Україну декотри з родини Стримецких. Колі прийшов час виїзду вони зрозумілі, же то є блуд. Але бив підпис і Косьцьо та його син Аксентій мусіли їхати. Взялі зо собом шафу. З вагону вдало ся їм втечи і вернути до Новівси, а шафа поїхала вчитися комунізму та обзерати ковбаси на плотах.

В 2020 році покійний пан Штефан Собчик, член ОЛ, читач «Ватри» та долголітній учасник ждиньского Сьвята лемківской культури попросив мене, чи буду міг постаратися, жеби Україна вернула шафу... То бив жарт і усьміх до минулої недолі. Але завдяки такого дару радості від Бога ми переносиме недолю в історії, маме надію на щастя. Пане Штефане, дякуєме за все! Вічная Вам Пам'ят!

Колі част села виїхала на радянську Україну в селі стало юж не так весело. З другого боку газдове яки остали перейняли поля по родинах

котри виїхали, і кус стало їм легше газдувати. А добрі знаме што все по наших селах било тісно і бракувало землі. Лем шитких журіло, же не має вістки од тих яки виїхали там де «плоти городжени ковбасами». Што правда деяки деси чули, хтоси оповідав, же декотрим вдалося вернути з радянської України. Они змінiali своє ім'я та назвиско і втікали на захід Польщі, де могли почати нове життя. Жеби повернути, наши люде заковувалися в сіні в вагонах з репатріантами. Тих котри прибували вернути в рідні Гори засекало висеління на схід. В тот час ціж деси пропадали на все молоді новівсяне, а польське військо по селі їх глядало. Так било з моїм далеким уйком, ціж уйком для стрика зо страни його мамі Порфірієм Іванчаком. Він пропав на все і ніхто не знав де, і так є до гнеска...

Життя не стоїт в місци, люде гір все знають однаходити в біді ціж і кус радості. Так било і в Новівси по війні. Бив страх, але і віра в Бога, што Господь Бог все допоможе і охоронит. Новівсяне просто хотіли жити... До села повертали люде котри билі на роботах. Так вернула сестра стрикової мамі - Вікторія Шаршонь. Часто тоти што повертали, никого не знаходили в своїх рідних хижках, бо шитки виїхали в радянську Україну. Медже такима Новівсянами бив ціж Гарасим Хорошак, котрий пізнійше став «вуйом» для стрика, бо так його він називав. Вуйо Гарасим вернув з окупованої през німців Франції і привіз зо собом французкий ровер. А втовди то било богатство на ціле село. Хоц богатство не за барз дарило йому щастя, бо ціла його родина била на сході України і там правдоподібні живуть до гнеска - на окупованій території Луганщини і Криму. Такшто до гнеска є там лемківський сьвіт, хоц не знаме який він по правді є.

Штоб віднайти родинне щастя вуйо Гарасим задумав вженитися до родини Шаршонів. А била там дівка, стрикова тета, а сестра його мамі - Євгенія. Штоб німці не взяли єй в часі війни на роботи до Німець о. Дзюбина взяли єй як кухарку на приходство. Тета Євгенія не мала за добре здоров'я, але мала барз добре серце. Пам'ятам того до гнеска. Вуйо Гарасим сподобався не лем теті а и цілій родині Шаршонів та Вев'юрків. Шитки пристали на того, же треба рихтувати весіля.

Дідо стрика - Спиридон добрі знав што є неспокійний час, зато наказав пришлому зятю, жеби той поїхав ровером до гміни в Лабовій, та дав палюнки, жеби бив спокій зо страни польского війська. Вуйо Гарасим повів што все буде добрі і не поїхав. А мій прадідо

Спиридон мали правду и треба било поїхати до Лабової.

Почалося весілля. Все в церкві було гарді і шитки думалі, що так буде далі і в хижи. Люде почалися гостити в Шаршонів. Колі кус ся погостили при весільних столах, гості пішли гуляти до іздебки в Фецька Підгурского. В тим часі през село переїхало тягарове авто, на котрим їхало п'яне польське військо. Шитки думалі, що в тот ден в селі не буде юж войска. Гудаки весело грали, а весільні гості зачали танці. Але авто з вояками зас переїхало през Нову Вес и затрималося перед Фецьковом хижом. На дворі ся змеркало, в хижі запалено канфінову лампу. П'яни вояки гвойшли до іздебки і єден з них стрилів до лямпи. Жінки зачали кричати. Тоти котри билі при дверях, скоро втікали в ліс. П'яне військо почало стріляти за нима. Дякувати Богу никого не вбили, ани не поранили. А тих кого глапілі в іздебці розділілі на хлопів і баби. Хлопів поставілі під съціном та казали їм тримати руки вгору. Як стріляв вояк до лямпи на повалі, то єдна з куль перестрілила раму французького ровера воя Гарасима, сам вуйо сховався під лавку. Але то не бив кінець. П'яне військо почало рабувати весільних гості. Заберано їм зигарки і шитки пінязі, котри малі в кишнях. На кінець казали гудакам грати та почали гуляти з молодицьом. Руки зо смарів в «танці» забрудили білий вельон і шлюбну сукню тети Євгенії. І так польське військо в Новівси перепроварило «акцію збройну» проти «бандеровців». На кінець зі зрабованим весільним майном одїхали. Учасники весілля не думали про забаву і шитки розийшлися, а прадідо Спиридон лем крутили головою...

28 березня 1947 рока бив вбитий генерал Кароль Сьверчевські, а юж 29 березня польська комуністична влада почала рихтувати акцію «Вісла». Сама акція почалася 28 квітня. Колі новівсянам військо повіло жеби ся рихтувати на «пжесєдленє», шитки ся зажурилі. Прадідо Спиридон разом з уйком Васьком та дідом Петром почали збивати скрині. А малий стрико ся тишив, що десі будут їхати, до іншого сьвіта де взріт не лем гори. В хижі Шаршонів лем діти ся тишили. Шитки не зналі яка буде доля, втовди мій тато Іван не мав іщи 2 рочків. Дідове дякували Богу же сут разом з дальшом роудином і своїма новівсянами. Так до кінця не било, бо пів села в вагонах в котрих біла родина Вев'юрків з кінця села вивезено до Стобна і Тщянки. На початку новівсяне о тім не зналі, шитки думалі же все будут разом. Родина Шаршонів зайняла єден вагон а билі там: Марія та Спиридон Шаршонь, Анна та Петро Вев'юрки з дітьми Павлом і Іваном, Євгенія і Гарасим

Хорошак, Васько Шаршонь і Саломея Іванчак (тета Анни Вев'юрки). Вагон бив критий, хоц не шитки малі таке «вигідне» вигнання. На жаль не шитко родина Спиридона могла взяти зо собом, лішили медже інчима: єден віз, сані і знарядя з цілою кузьні. Штоб не голодувати взяли жорна. А два сьвяти образи з гардима рамками занесли до придоріжньої каплички, вірили што як вернут, зас їх завісят на сьцінах в хижі. На жаль, тоти образи зоплісьнілі і ніколі юж не почулі наших молитов, так як опущена, самітна вікова новівсянська церков.

І так новівсяне при «охороні війска», в вагонах їхалі, та не знали де, а їхалі на чужий, нашмарений їм захід. В вагонах тих біла ціж пяталітня Ольга Чупак - прийшла стрикова жена. Потяг затримався на довше на стації Осьвенцім. Ніхто не знав чом так довго стоят, до часу колі військо почало витягати на підставі спису вистрашених люди. Стрико лем чув, як витягают Вуйціцкого. Кузин стрика Петро Гойняк, котрий бив дяком в Новівси (вчився в о. Студитів во Фльоринці) та грав по весіллях, зрозумів што його ціж возмут і скрився медже вагодима, подібно в сіні і військо дякувати Богу його не найшло. Шитки втовди зрозумілі, што не легка доля перед Новівсянами. По арештах потяг рушив далі в далеку, незнану дорогу...

По тижньови потяг в'їхав на стацию Лєгніц, котра юж мала свіжий напис Лєгніца. Для шитких било дивним, як до вагонів підійшов Клімко – новівсян, котрий щасливий повів, де він юж ту мешкат напроти двірця та потішив, што не буде так злі. Декотри вагони працівники колєї почали розпинати. По яким часі вагони рушили до стації Гайнав — Хойнув. Колі потяг в'їхав до Хойнова шитки замерлі зо страху. Місто било страшні знищене, всяди билі руїни. В Лігніці тих руїн не било, бо місто росіяне зайняли од Съцінави, а німці думалі же атакувати будут зо страни Вроцлава. Такшто Лігніца не біла знищена фронтом, лем росіяне спалили лігніцкий замок -з радости, же так легко зайняли місто...

Люде при допомозі війска почали витягати майно з вагонів і рихтувати фурманки єдну за другом. Родина Шаршонів спостерегла, же не шитки новівсяне сут з нима, але в тот час кожен пильнував своє майно і жеби ся не стратити з інчима новівсянами, котри ся іщи лішили в Хойнові. Так створено єдну групу фурманок, котра під колєйовим мостом рушила в страну Бялой — Колонтая. А нови мешканці Хойнова — поляки, зо страхом та ворожнечом смотрилися на прибилиз новівсян. В тот час стрико чувся як жиди колі їх

провадили німці през Нову Вес до гетта...

НА ВИГНАНЮ

Вистрашени люде їхалі фурманками в невідомий сьвіт. Што правда польське військо помагало, але новівсяне і так ся не чулі безпечні. А до того не било рідних Гір та лісів, лем рівни і таки несвої поля. Найперше їхалі през село кольонію Бяла Коллонтая, потім минулі колейовий міст в Голішові та в їхалі до села Ярошівка. Ту фурманки затримано. Новівсяне не зналі што буде. Війско почало розділяти фурманки. На право на колонію Ярошівка поїхалі лемки з іншого транспорту, а на ліво до села Заменіце Новівсяне, дякуючи Богу што їх не розділено. Їхалі през Заменіце з надійом што юж тота частина села Нова Вес буде разом. А стрико все ся обзерав, та найбарже запам'ятав понімецькій костел, палац та парк з дивними деревами. За палацом вшитки в їхалі на дорогу медже полями. То била кольонія Заменіце, місце де мают жити, кінець їхньої дороги-вигнання з рідной Новівси. Десі по 0.5 км люде взрілі перши розшмарени хижи. Війско почало розділяти родини, котри так на правду не хтілі заселювати осібні хижи. Вшитки думалі што «заран ся вернеме». І тото «заран» тирват до гнеска.

Родину Шаршонів разом з родином Стримецких приділили до єдної хижи (перед війном бил там німецьки реставран). Стрико барз ся тішив, бо в векшости в той родині билі діти з його віку та їщи рідни Новівсяне. І так почали життя на чужині.

Люде не хтілі розладувати фірманок та озбивати скринь. «Заран ся вернеме» чути било всяді медже лемками. Але життя не стоїт в місци, люде з віром што вернутя в рідни Гори почалі єднак прібувати ту жити. Стрико барз полюбив зал реставрану де можна било їздити ровером. Але його няньо Петро та дідо Спіридон виділі, што земля є барз планна, лем піски, а хижи розрабувани юж од 1945 рока. Наших люди переважні оселяно на кольоніях, де юж вшитко било зруйнуване. А мало биті богатство... обіцяло військо.

Стрико в 1947 році мав юж 13 років та почав смотрити поважніше на життя. Хоц і в Новівси думав што є парубком, молодим газдом. Юж на 11 років орав поле з вуйом Васьком, котрого називав по імені(медже нима било лем пару років ріжниці).

Втовдиль барз зв'язався з молодима Стри-

мецькими: Юліаном, Емільом, Штефаном, а навіт юж кус старшим Аксентійом. Єдного разу тоти їщи не парубки а юж кус гунцмуге найшли в землі фляшку вина. Скоріше чули што люде повідалі, же коли німців виганяно, то они з жалю і пімсти закопували затрути напитки. Хлопчиска боялися пити тото вино, запросили тету Вікторію та їх почестували. Тета з охотом прістала на гостинність стрика та молодих Стримецких. Випила порційку (бо так звали Новівсяне погарик) а стрико з приятелями чекалі чи тета пережизе. Тета пережила. Втовди вони випилі решту вина, а теті юж нич не подарувалі з той фляшки.

В тамтим часі діти скоріше малі обов'язки кед иде о спільне життя в хижи. І стрико почав думати штоб помочи в хижи як найвеце. Хоц родина трималася разом, то і так тета Саломея пропала. Люде з кольонії почалі ей глядати. Юж родина мала зголосити што загинула але тета ся нашла і ніхто не знав і не знає до гнеска де били. Родина Шаршонів і Вев'юрків била щаслива же вшитки засут разом.

Дідо Спіридон юж по виселіню не хтів биті головою родини. Передав «вирішувальний голос» зятьові Петрові та синові Васькові. Хоц и так до кінця життя мого прадіда Спіридона вшитки в родині шанували його волю. І ту хочу кус написати што є в нашій громаді такий стереотип, же колісі лем хлоп рядив в родині. Може і так виглядало ззовні, але по-правді в кожній родині била якиса пані-баба, котра ціж рядила. Не давала того нікому пізнати, жеби не понижити перед сусідами мужа, сина, діда. Так все било і в Новівси. А и в родині Шаршонів так било. На вигнаню пінязі тримала стрикова мама Анна (вшитким в родині ся тото подабало).

А як виглядало життя на колонії? Хоц в векшости билі то будинки, (думам же юж не треба писати «хижа»), то по правді не-будинки, бо розкрадени, де не било і вікон - наших облачків а часом и двери. Люде все думалі што вернутя, але з часом зачалі газдувати на пісках і так било на кольонії Заменіце. Новівсяне з тих вагонів радуваліся же хочки на чужій землі то сут разом. Не вшитки з тим ся погодили. Моя прапрабабка Фотія звали їх «Фотійка» та прапрадідо Теодор - «Фецько» Єдинаки хотілі вернутіся до коханої Новівси і вернуліся, лем же на жаль на короткий час. Хоц не знам до гнеска, як верталі. Там не чекало їх нич добре. Тота дорога до рідной Новівси не била можлива для лемків «бандеровцув» в очах тамтой влади.

Далі буде...

ТЕКСТ АДАМ ВЕВ'ЮРКА

Пандемія нас змінила, жеби рятувати наше життя заперли зме ся в хижках. Дарится и так, же заперамеся для знаємих, сусідів, а навіт для близких. Треба нам зас будувати реляції и тоту віру, яку мали зме до пандемії. Вартат вказати постать сьвятого, котрий ідучи на смерт за віру Христову вмів іщи навчати християн та навертати поган. За його життя пандемієм було пересьлідуюваня християн през римских цісарів. І він затримав цю пандемію. А тим сьвятим бив Ігнатій, котрого ім'я ціж не чуже для нашого лемківського сьвіта. Для наших предків тото ім'я на штоден звучало «Гнат». А ким бив сьвятий Ігнатій?

Сьвятий Ігнатій Богоносець, котрого ціж звали Ігнатій Антіохійський (грец. Ἰγνάτιος ο Θεοφόρος – Теофорос – «той, що носить в серці Бога»), то єден з перших отців Церкви, бив єдним з найулюбленіших учнів апостолів (сьвятих Петра і Івана), третім (по сьв. апостоли Петрі і св. Еводію) єпископом найславнішої на цілий Схід Церкви в Антіохії. Народився в Сирії. Про тото свідчат певни слова і фрази в його листах.

У Євангелії від святого Матея читаєме: «Того часу підійшли до Ісуса учні й мовлять: «Хто найбільший у Небеснім Царстві?» Ісус покликав дитину, поставив її серед них – і каже: «Істинно кажу вам: Якщо ви не навернетесь і не станете, як діти, не ввійдете в Небесне Царство. Хто, отже, стане малим, як ця дитина, той буде найбільший у Небеснім Царстві. Хто приймає дитину в моє Ім'я, той мене приймає. А хто спокусить одного з тих малих, що вірують у мене, такому було б ліпше, якби млинове жорно повішено йому на шию, і він був утоплений у глибині моря» (Мт. 18, 1-6).

Переказ повідат, што том дітином, яку Ісус Христос взяв на руки и давав за приклад апостолам бив сьвятий Ігнатій Богоносець (бо носив його на руках Бог воплощений).

Ігнатій доріс и зівстав священником, пізніше єпископом. Як християнин бив сьвідомий того, же несе в своїм серці Христа, давав приклад іншим. Росло число вірних. Сьвятий Ігнатій впровадив практику сьпіваня псалмів на два крилоси перемінно, тото прийнялося в цілої Церкви.

В 106 році імператор Траян (98 — 117 р.) виграв війну зо скіфами та наказав шитким підданам приносити жертви поганьским богам, а християн, котри відмовляли покланятися кумирам-божкам, казав вбивати. Під час походу проти вірменів в 107 році цісар Траян проходив през Антіохію. До цісаря слуги донесли, што єпископ Ігнатій отверто визнає Христа, вчит зневажати багатство та шитко інче што приносить приємніст. Ігнатій добровільно прийшов до імператора просити зупинити

пересьлідуюваня християн. Старенького Ігнатія заарештували і одослали до Риму. Сьвятий з радістю прийняв тот вирок. До Риму найперше плинув з Селевкії, затримався в Смирні. В очікувані на корабель написав прекрасни листи до християн в Ефезі, Магнезії, Траллахі, Римі, ту тіж стрінувся з єпископом Полікарпом. Листи Ігнатія писани в Смирні містят в собі найглибши правди християнської віри і поради для духовного життя. Найкращий з листів і найцінніший післав до римлян. Лист принесли до Риму вірні з Ефезу, котри вирушили коротшом дорогом і прудше дотерли до Вічного міста як сам Ігнатій. В тим листі остерігат, жеби християне в Римі не прібували його освободити, не перешкождали його горячому прагніню в отриманю мученицького вінця.

Наступним містом де трафив Ігнатій била Троада, зас чекав там на наступний корабель. З Троади пише листи до християн в Філадельфії, Смирні та до сьвятого Полікарпа. Його листи збереглися до гнеска і можеме їх читати. Сьвідоцтвом є списана молитва святого Ігнатія:

«Його шукаю, за нас померлого, Його бажаю, за нас воскреслого... Моя любов розіп'ялась, і немає в мені вогню, люблячого матеріальне, але вода жива і говорить мені: «Іди до Отця»»

З Троади святий Ігнатій відплив до Неаполя (в Македонії, не в Італії), перейшов піше (вело Його військо) Філіппополь, Македонію, відвідував церкви, які були по дорозі, навчав в них, утверджував в вірі німечних братів, нюс зо собом надію. І так святий Ігнатій дотер на зустріч своїй смерті до Риму. Для вісємдесятилітнього єпископа тотя подорож була каторгом.

Згинув на цирковій арені 20 грудня, пожертвий дикими звірями.

Почувши про велику відвагу святого, Траян пожалів його і втримав переслідування шитких християн. Мошці святого Ігнатія перенесено в Антіохію, а з часом покладено в церкві під покровом священномученика Климента, папи Римського (91 — 100 р.), де сут до гнеска. Святий Ігнатій є і гнеска символьом відваги. Спротивівся переслідуваням християн та прийняв свою долю, яка допровадила його до святости. Наши предки ціж мусіли прийняти долю в 1947 році, а і гнеска колі пандемія ціж нашмарила нам на сьвітї свої права мусиме навчитися жити в пандемії так само як наши люде мусіли навчитися жити на заході, відчуваючи зло акції Вісла. І навчилися перейти тото зло, зато гнеска пам'ятаме про вигнання і што зме не пропали по 75 роках од акції Вісла.

В порогах Лігницького Ліцею

ТЕКСТ АДАМ ВСЬ'ЮРКА

Кожна школа це: учні, вчителі, батьки, працівники школи, а це також приміщення школи, які матеріально дозволяють існувати кожній школі. Хочу розказати історію будинків нашої лігницької школи на фоні її історичного існування. В першій статті буде повідомлено про період, коли наша школа існувала на площі А. Завадского пізніше замінену на Площу Кляшторну. В другій статті надам інформації про період коли школа існувала при вулиці Панцерної, яка зараз є вулицею Тараса Шевченка. Що правда є ще 2 періоди, коли IV ліцей існував в Злоторії та при вулиці Хойновської у Лігниці. Але ці періоди були коротші, хоча думаю що і треба написати окрему статтю про життя наших учнів при вулиці Хойновської, де була школа і гуртожиток.

IV ліцей засновано у 1957 році в Злоторії при вулиці Лімановского 17. Злоторія це одно з найдревніших міст у Польщі. Воно отримало міські права у 1211 році, коли князь Генрик Бородатий на замку в Рокітніці виставив акт

локування для міста Золота Гора латинською «Aurum», а німецькою «Goldberg». Локаційний акт був на магдебурському праві. Школа наша проіснувала там до 1960 року, коли її було перенесено до Лігниці. Від 1962 року

IV ліцей разом з гуртожитком для 58 учнів знаходився при вулиці Хойновської 98. У навчальному 1967/68 році школу знов перенесено в інше, краще місце у Лігниці - на Площу А. Завадского 7а. На цій площі в тому часі вже існували дві інші школи:

I ліцей та Кореспонденційний ліцей. IV ліцей існував у шкільному будинку по праві стороні (його побудовано в 1909- 1910 році) на першому поверсі її мав невеликі приміщення на партері. Не було

Сучасний вид бувшого костела св. Мавритія, тепер I ліцей.

там аулі, залів до навчання, спортивного залу, спортивного майданчика. Трішки кращою стала ситуація в році 1977/78, коли було збільшено число приміщень на партері. А зараз коротко про будинок нашої школи на площі

А. Завадського/Кляшторній. Будівля була частиною комплексу на цій площі і яка належала до сестер Бенедиктинок. Сестри до Лігниць спровадив Казімеж Одновитель, його дружиною була Добронега Марія - дочка нашого київського князя святого Володимира Великого. Її матір'ю була, мабуть, Анна - дочка візантійського цесаря, а її братом був князь Ярослав Мудрий, котрий був через те швагrom Казімежа Одновителя. Між Казімежом, а Ярославом були дуже добрі відносини. Князь Ярослав Мудрий разом зі своїми боярами допоміг Казімежові здобути владу в Польщі. Княгиню Марію по смерті похоронено на Вавелю в Кракові. На жаль, її могилу знищено при будові нового костела за часів дуже відомого краківського єпископа Нанкєра. Отже можна сказати, що історія нашої школи є пов'язана з історією Київської Русі через київську княгиню Добронегу Марію. Коли Казімеж Одновитель спровадив сестер Бенедиктинок до Лігници вони замешкали за мурами міста. Після 1534 року сестри перейшли до звільненого монастиря братів домініканців на Кляшторній площі. В 1701 - 1723 роках побудовано бароковий комплекс будинків. При комплексі побудовано також костел під покровом Св. Мавритія. Після 1810 року монастир був секуляризований та костел перетворили на шкільний зал. Переді-

лена стропом нава до сьогодні є на партері спортивним залом, а на першому поверсі репрезентаційною залом школи.

Та коли подивимось ззовні, до сьогодні видно, що це був бароковий костел. Костел не має вежі, є тільки бароковий фасад з хрестом. Портал є прикрашений колонами та фігурами святих: Венедикта, Мавритія та Схолястики. В XIX столітті на стіни вмуровано ренесансові портали з розібраних в тому часі камениць. В 1888 році в місці давнього монастиря на північній стороні побудовано неоренесансовий шкільний будинок, де був і є до сьогодні І ліцей. В роках 1909-1910 побудовано шкільний будинок по правій стороні. Там в більшості містилась наша школа (2 класи, вчительська, адміністративна кімната і кімната директора). З переду цього будинку знаходиться невелика територія з небароковим фонтаном із колоною. Фонтан побудовано з нагоди вистави квітів, яка мала місце у Лігници в 1880 році. А ми біля нього робили дружні фотографії класу. У східній стіні школи є стародавній міський мур, на якому були вставлені в XIX столітті барокові епітафії, які скоріше були в костелі св. Петра та Павла - сьогоднішній римо-католицькій кафедрі.

Німецька школа існувала в Лігници до січня 1945 року. Школа була дуже добре підготовлена для навчання дівчат. Під кінець II світової війни школі була у криза. Учні та вчителів німці взяли воювати на фронт. Коли шкільний будинок зайняла Червона армія, в спортивному залі, давньому костелі св. Мавритія, створили конюшні...

І в тих будинках наша школа почала діяльність від 1967 року. Вона була освітнім центром українців в Лігници, так і у цілій Польщі.

А яка була історія нашого шкільного будинку по сьогоднішній вулиці Тараса Шевченка? Про це прочитаєте в наступному номері квартальника «Ватра».

Улюбленим місцем до фотографії була колона з 1880р. Тут дівчата матуристки - хористки 1980 рік.

ТЕКСТ ВАСИЛЬ ШЛЯНТА

Інфо за лем-часом

з циклю Лемківська хроніка

10.04.2022 В Центрі культури ім. Богдана І. Антонича в рамках проєкту «Лемки то ми» розпочали ремонт. В першу чергу вимінили стари вікна і вхідні двері а пак зачався

ремонт другого поверху і достосування будинку до адміністративної діяльності. Дальше ремонт буде проводитися в виставових салях.

17.04.2022 На державним телебаченю Росії в програмі торкаючійся війни в Україні один з експертів поставив питання: «Чи Росії потрібний наступний Афганістан?»

19.04.2022 В міжсвяточний великодний час юж черговий раз на придорожній - тепер юж єдній двомовній - таблиці з назвом місцевости «Білянка», на тій від сторони Шимбарку замалювано назву написану кирилицьом. Попередній раз тото само сталося в першій половині марця 2020 рока. Хтоси чоґоси барз не хоче на придорожнім знаку видіти назву села написану по-нашому. Чужий то чи свій? – поліція, яку інформували представники Об'єднання лемків, фурт не знає.

24.04.2022 За оприлюдненом інформаційом в горлицьким повіті постійно живе півтора тисяча біженців з України. В перший ден Великодних Свят на Воскресній Утрени било кілька раз веце люди як місцевих парохіян.

28.04.2022 Лігниця В грекокатолицькой церкви одправлено Службу Божу в намірені жертв Акції «Вісла». Голова Лігницького гуртка ОЛ в Лігниці Адам Вев'юрка передав на руки Михайла Вархіва нагороду «Вірний предкам». Михайло Вархів народився в Крампні, як 6 літня дитина виселений бив в Ґожівське воєводство. По 20 роках перший раз відвідав рідни Гори і під впливом краси церков, зачатворити їх моделі. Так од 50 років «зменьшує» лемківски церкви би змістилися в його працях і гнеска має найвеце моделів наших церков в Польщи, а, можливо же і на сьвіті. Пан Михайло створив чудови маленьки церкви в більшости з Лемківщини, але тіж і з Бойківщини, Гуцульщини і з другой страни Карпат - зо Словаччини. Деяки моделі церков сут створени лем на основі фотографій, бо тих церков гнеска не найдеме. Зато моделі неіснуючих церков сут особливо ціннимма.

04.05.2022 Польська прикордонна служба поінформувала, же од 24 лютого польсько-український кордон перетяло 3,1 мільйона людей з України.

06.05.2022 Помер Дарій Павліщи довголітній війт гміни Громадка, на Нижнім Шлеску, дохтор економічних наук, академік Академії економічних наук України. Його батьки походили з села Крива (мама), Затиля (няньо).

07.05.2022 В Горлицях проходило зібрания ГУ ОЛ присвячене приготуваню Кермешу в Вільхівці, і 40 Сьвята лемківской культури в Ждині.

21.05.2022 Припадала річниця народжия Епіфанія Дровняка – Никифора. В Криници в галереї ГКЦ о. Іван Піпка відкрив виставку нових ікон та частину галереї Юрія Новосільського. Друга частина на вільному повітрі біла відкрита біля церкви сьв. Петра і Павла. Тоту подію супроводжував виступ театру «Затжимаць Обротувке» з Кракова та концерт «Капелі Збєраной» з Кракова.

Григорій Суханич одберат з рук презеса Радіо Краків Марюша Бартковіча погесну грамоту

21-22.05.2022 В Вільхівці проходив місцевий парафіяльний празник св. Миколая, сьвяткування як «32 Лемківський кермеш». В суботу вечером в церкви відслужено вечірню а пак на спомин 75 роковини нашого вигнання до неба полетіло сьвітло. По сьвятковій Літургії в

недільній програмі виступили співачки з Харкова, «Лемківській перстеник», «Свидниці Гелігонкаре», «Фогаш» зо Свидника і Мар'янна Железна з Хмельовой та «Ослав'яни» з Мокрого. Били тіж: ткачки майстеркляси, вистава фотографій, конкурс рецитації і співу для діти і молоді та презентація диску з автентичном лемківском музиком.

25.05.2022 В Горлицях черговий раз варшта-ти натуральной косметики під наголовком «ЛемCosmetik». Заняття провадила Анна Чухта, яка є спеціалістком в справах зілярской медицини. З огляду на ремонт в центрі Антонича, спітканя виїздно проходило в осідку організації при вулиці Ягелли 2.

27.05.2022 В Кракові, в будинку «Сукеннице» на площі Ринок, съвяткували 95 років існування державного Радіо Краків. З той нагоди Марюш Бартковіч – презес Радіо Краків, нагородив грамотом «за промоцію лемківской і українской культури і медіальну допомогу біженцям з України» редакційну колегію передачі «Кермеш». Передачу радіо творит во співпраці з Об'єднаньом лемків і Об'єднанням українців у Польщі. На даний момент редакцію передачі творят Юлія Онишканич, Ольга Пиж, Ігор Василик і Григорій Суханич.. «Кермеш» є присутній на хвилях Радіо Краків юж майже 20 років, можна го слухати кожної неділі по годині 22. Грамоту в імени шитких теперішних і бувших редакторів «Кермешу» одобрив Григорій Суханич – заступник голови Об'єднання лемків.

11-12.06, 25-26.06, 02.07.2022 В Новиці, Лоси, Криничі і Кривій награвали матеріал на потреби фільмів реалізованих в проєкті «Лемки то ми».

23.06.2022 При грекокатолицькій церкви в За-

меніцах торжественно отворили для публіки пропам'ятну таблицю присвячену 75 річниці акції «Вісла». Серед присутних били медже інчима представники влади гміни Громадка і сусіднього міста Хойнова.

25.06.2022 В Криничі в галереї сучасной ікони на греко-католицьким приходстві о. Іван Піпка відкрив чергову виставку ікон під заголовком «Біль війни. Ікона біженця».

30.06.2022 В малопольским Воеводским уряді проходила зустріч Томаша Оцеткевича з представниками меншин. Від ОЛ в зустрічі участь брав голова ГУ Григорій Троханівський. Голова особисто запросив уповноваженого п. Оцеткевича взяти участ в 40 «Лемківській ва-три» в Ждині.

30.06.22-11.07.22 На Нижнім Шлеску мав місце XXV Медженародний фестиваль «Світ під Кичером», який на численних концертах зобрав ансамблі з цілого світа і публіку не лем з Нижнього Шлеска. Фестиваль творит ансамбль Кичера з Лігниці, а того рока кичеряки гостили медже інчима артистів з України, Мексику, Сербії, Чіле, Бурунді, Туреччини, Панамі, Непалу.

11.07.2022 Президент України Володимир Зеленський в своїм декреті признав місту Перемішлю звання «Місто-рятівник».

14.07.2022 В Долинах - одним з двох руснацких присілков села Шимбарк, яке граничит з Лемківщином, в 75 роковини вигнання відбилася зустріч давних, історичних і нових, теперішніх мешканців. Присілок тепер по-польски зовут «Вулька», церква є в адміністрації місцевої римо-католицької парафії а кед іде о греко-католицьки відправи - підлягає парафії в Горлицях.

Лемківський народний календар

Користаючи з книжки Василя Баболяка під наголовком «Лемківскы приповідкы і приказкы зо Святковы Великої і околищ» лемківський народний календар опрацював для Вас. **Іван Рубіч**

Літо

Бер літо горбом, а осінь торбом.
Люде чекают літа, як пчолы квітя.
В літі день гаруєш, в зимі тыждень смакуєш.
В літі лем жыти на світі.
Два разы літо не быват.
Літо в село, кождому весело.
Літо красне, але і оно має конец.
В червци дітки на ягідкы.
Червец ласкавий, дбат о квітя і траву.
Червец тому зеленіє, хто ся не лініє.
Червец косит, а липец серпа просит.
На Теодора (21 червня) сіно до двора.
В липци на луці добрі і пчолі, і уці.

Липец з вином, медом і сіном.
Липец з малином, жовтень з калином.
Яка погода в липци, така буде і в січні.
До съвятого Івана (7 липня) остріж кожух з барана.
Дош на съвятого Івана робит з газди пана.
Дош на съвятого Прокопа (21 липня), то згыне неєдна копа.
На Прокопа пчолы до квітя, дівкы до жыта.
Серпень гріє, жне, возит і сіє.
Як в серпни дбаєме, так в зимі маме.
Як ся в серпни павучыны снуют, остру зиму сповіщуют.
Што серпень зожне, то марец зожре.
Як серпень приходить, зерно з поля сходит.
Минуло ся літо, бо в стодолі жыто.
Хто в літі буде на поли співати, тот в зимі буде танцювати.
Што в літі вродит, то в зимі не зашкодит.
Як в літі хочеш лежати, то на зиму треба торбу брати и жебрати.

ВАТРА

lem.www - вартат зазріти, послухати...

Центр культури ім. Б.-І. Антоніука в Горлицях:
концерти, виставки, прелекції, презентації;
Бібліотека ім. Василя, Теофіля і Олександра Курилів
www.facebook.com/CKAntonycz

Свято лемківської культури "Лемківська ватра"
Ждиня, 22-24 липня 2022 р.
www.watrzdynia.pl; www.lemkounion.pl

Лемківська освітня фундація ім. І. Криницького
<http://lemkoeducationfound.is-great.org>

Радіо „Кермеш” Передачі: неділя 22:30
www.facebook.com/Kermesz

Радіо „Скриня” Передачі: понеділок 18:10
www.radio.rzeszow.pl/audycje

„Лемківська сторінка” www.nasze-slowo.pl

Радіо „Радіо лемко” www.radio-lemko.pl

Комплекс загальноосвітніх шкіл № 4 у Лігниць
ім. Б.І. Антоніука - www.zso4legnica.pl

Комплекс загальноосвітніх шкіл № 2 у Перемишлі
ім. М. Шашкевича - www.szazsk.edu.pl

Світова федерація українських-лемківських
об'єднань www.sfulo.com

Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie może być
utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw
Wewnętrznych i Administracji.

Подяка

Пожертви на статутну діяльність ОЛ
(в тім часопис **ВАТРА**):

Коляничук Анна - 100,- зл.
Любомира Кобеляк - 150,- зл.
Владика Аркадій Троханівський - 150,- зл.
Богдан Покришак - 1000,- зл.
Андрій Надзяк - 200,- зл

Сердечно дякуємо всім, які нам
допомагають. Боже заплат!

Редакція **ВАТРИ** Головна управа ОЛ

Передплата ВАТРИ

Ціна одного примірника 3 зл. + 4,30 зл. поштової оплати в Польщі.
Річна передплата 4 x 3 зл. + 17,20 зл. (кошти пересилки) = 29,20 зл.

Від закордонної пересилки однієї „Ватри” поштова оплата - 13 зл.
Річна закордонна передплата 4 x 3 зл. + 52,00 зл. (кошти пересилки) = 64,00 зл.

Передплату замовляти за адресою Редакції.
Вплати просимо пересилати на банківський рахунок:
Zarząd Główny Zjednoczenia Łemków
BANK PEKAO SA: nr konta 83-1240-5110-1111-0000-5207-8745

Zrealizowano dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

Видає / Wydaje

ZJEDNOCZENIE ŁEMKÓW Zarząd Główny
ul. Jagiełły 2, 38-300 Gorlice; tel./fax 18 35 32 906
www.lemkounion.pl; lemkounion@poczta.onet.pl

ВАТРА
квартальник

Редагує колегія

Анна БУКОВСКА **головний редактор**, Ігор КОВАЛЬСЬКИЙ дизайн
Адам ВЄВ'ЮРКА редактор на Західні Землі e-mail: adamwiew@wp.pl
Григорій СУХАНИЧ, Василь ШЛЯНТА, Наталія ГЛАДИК, Анна БАРНІТ,
Кир Аркадій ТРОХАНІВСЬКИЙ.

Технічне оформлення Drukarnia „Kwadrat” Nowy Sącz

ADRES REDAKCJI ul. Dworzysko 5, 38-300 Gorlice, e-mail: redakcja.watra@interia.pl

Redakcja zastrzega sobie prawo skrótów oraz korektę językową nadesłanych tekstów.
Redakcja nie odpowiada za treść materiałów pozaredakcyjnych, nie zawsze zgodnych z jej poglądami.

Сьвіт під Кичером

XXV Міжнародний фольклорний фестиваль

Члени Кичерки

Ансамбль Дружба з Рівного

Дівчата з Кичери гуляють карічку

Ансамбль Кичера

Мамо, а тото што?

КВАСНИЦЯ

(ua. щавель, квасок, pl.szczaw)

ЦИБКИ

(ua.зелена цибуля, pl.cybuchy)

БОЖА КРОВЦЯ

(ua.звіробій, pl.dziurawiec)

ЗРІЗУВАНЕЦ

(ua.зрізованець pl.szczypior)

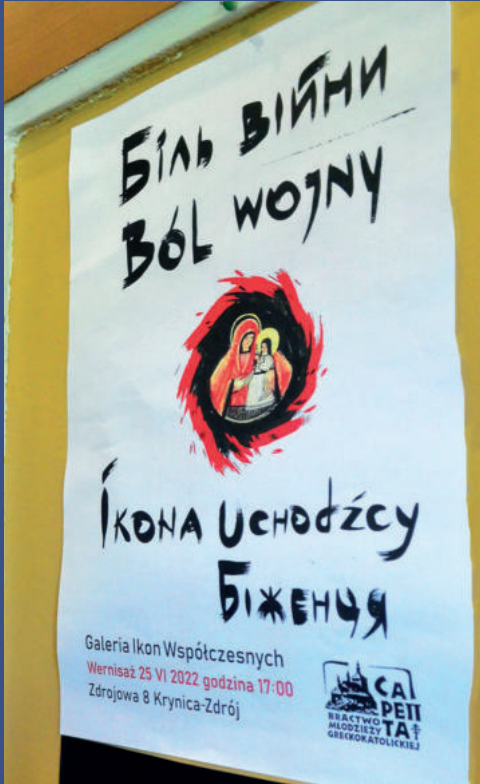
КОШТИВАЛ

(ua.живокіст, pl.żywokost)

МАЙ

(ua.кульбаба, pl.mlecz)

Біль війни - Ікона біженця

Галерея Сучасних Ікон
в Криниці. Вернісаж Уляни
Нищук, Софії Дорошенко,
Натаї Русецкой. Куратор
вистави о. митрат Іван Піпка

